

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

*Zowel Joden als proselieten,
wij allen horen hen in onze eigen taal spreken
over Gods grote daden.*

Handelingen 2:11b

Pinksteren is het feest van de hoop. Pinksteren gaat over het herstel van verbinding, over eenheid in diversiteit, over mensen die ondanks hun verschillen in karakter, mening en achtergrond aan elkaar gegeven zijn. Ik schrik soms van de diepe scheuren en breuken die zich aftekenen in ons land. Een regering die uit elkaar klapt, demonstraties die uit de hand lopen... Of je het nu linksom of rechtsom bekijkt: het lijkt erop dat mensen elkaar niet meer kunnen vinden, dat we niet langer in staat zijn om op een gezonde manier om te kunnengaan met verschillen in mening. Als kerken hebben wij de mooie, maar soms ook uitdagende roeping gekregen, om tegen al die verdeeldheid in een tegengeluid te laten horen. Dat het kan: mensen die elkaar liefhebben, mensen die één zijn ondanks hun verschillen.

Beeld 1: Pinkstericoon



De Oekraïense kunstenares Khrystina Kvyk maakt zeer mooie, moderne iconen, waarin zij zoekt naar nieuwe vormen van geloof en spiritualiteit. In 2021 schilderde ze deze Pinkstericoon, waarin de kerk wordt verbeeld als een nieuwe gemeenschap, waar heel verschillende mensen hun thuis vinden. Krystina Kvyk speelt met het contrast in kleuren: in het midden van de icon zien we de Pinksterduif, geschilderd in helder wit. De witte kleur staat voor de zuiverheid, het goddelijke licht dat straalde van Christus' aangezicht, en dat zich door de Geest uitwaaiert in alle kleuren, die door de witte achtergrond nog feller lijken te sprankelen. Elke apostel heeft een andere kleur gekregen: ze hebben elk hun eigen plaats in het geheel van de kerk. Maar al die kleuren samen staan voor de eenheid van de kerk. Ze vormen samen een harmonieus geheel, dat schoonheid ademt. De ene kleur overheerst niet ten opzichte van de andere: ze vullen elkaar aan.

Diversiteit en verschil is door God zelf gewild en gemaakt. Al in het eerste hoofdstuk van het boek Genesis gaat het over de weidsheid van de hele mensheid. Wanneer God de hemel en de aarde, de planten, de bomen, de dieren en de mensen geschapen heeft, zegt Hij tegen man en vrouw:

Beeld 2: Genesis 1:28a



*Weest vruchtbaar en wordt talrijk,
vervult de aarde (Gen 1:28a NBG51).*

Na het zondvloedverhaal in Genesis 9 worden die woorden nog eens herhaald. Ook Noach krijgt van God diezelfde opdracht mee: draag vrucht, wees overvloedig en vervul de aarde (Gen 9:1).

Geen beeld/ wit scherm

En zo gebeurt het. De mensheid valt uiteen in verschillende geslachten en volken. Daar gaat Genesis 10 over. Eerst in drieën met Sem, Cham en Japhet. Al snel raakt de aarde gevuld met heel hun nageslacht. Daar gaan ze dan: hun zonen en dochters, uitgewaaierd over de hele aardbodem. Er vallen 70 namen, 70 volken worden er genoemd. Zeven is een getal dat volheid uitdrukt. Tienmaal zeven. Voller en vollediger kan het niet. De wereld valt uiteen in landschappen en gebieden, in volken en talen. Elk met hun eigen waarde, uniek en bijzonder. Zo heeft de Eeuwige het gewild. De God van Israël is een God van verscheidenheid. In zijn wijsheid geeft de Heer ruimte aan verschil, aan vele stemmen.

In beeld: Genesis 11:1



Maar dan loopt het mis in Genesis 11. Daar staat in vers 1: 'De gehele aarde nu was één van taal en één van spraak' (NBG51). En nu denk je misschien: het is toch prima dat ze één taal spreken? Eenheid maakt toch eendracht... en bovendien is het een stuk overzichtelijker, dat spreken in één taal. Wanneer je tijdens een vakantie aan het stuntelen bent om duidelijk te maken wat je bedoelt, kan de gedachte bij je opkomen: hadden wij meer één taal! Dan verstonden wij elkaar. Toch is de Bijbel helemaal niet positief over het spreken in één taal.

'Over heel de aarde' (Gen 11:1,4,8, 9 2x). Vijf keer komt die uitdrukking terug in Genesis 11. Het ademt weidsheid, uitgestrektheid. Het is het perspectief van God. 'Ga heen', had de Heer gezegd, 'en vervult de aarde'. Maar de oostwaarts trekkende mensen doen precies het tegenovergestelde.

Geen beeld/ wit scherm

Ze vestigen zich in Sinear, in Noord-Mesopotamië, waar ook de stad Babel ligt. Het is het land van Israël's ballingschap, dat land van vuur en oven, waar de Israëlieten eeuwen later zullen leven als onvrije mensen. Vervolgens gaan ze tichels bakken. Kleistenen in vuur gebrand. Ook dat voorspelt weinig goeds. Het werkwoord tichels bakken (*lāban* – qal) komt hierna enkel nog voor in Exodus 5, waar het verwijst naar de slavernij in Egypte. In het land van angst bakken de Israëlieten tichels voor de bouwwerken van farao.

Ze beginnen te bouwen. Een stad met een toren die tot in de hemel moet reiken. Wat ze daarmee willen bereiken is dat zij naam maken voor zichzelf. Babel heet die stad. Dat betekent 'hemelpoort' in het Babylonisch. Maar Babel is geen stukje hemel op aarde, maar een stad van schone schijn en verborgen onderdrukking.

Het gaat in Genesis 11 over *šām* en *šēm*. Twee Hebreeuwse woordjes die in dit verhaal een collectiviteit uitdrukken, die ingaan tegen Gods wil. *Šām* betekent 'daar'. Ze willen **daar** in Sinear blijven, op één plek. En het woord *šēm* betekent 'naam'. Ze willen niet verspreid raken, zoals God bedoeld had. Ze willen nog maar één taal spreken. Een eenvormigheid die haar uitdrukking vindt in het blijven op één plek en het hebben van één naam. In vers 3-4 zien we hoe ze elkaar aanmoedigen. Letterlijk vertaald staat er:

In beeld: citaat Genesis 11:3-4

“ Kom, laten wij tichels maken
en laten wij ze bakken in vuur.
Kom laten wij ons bouwen een stad en
een toren met zijn top in de hemel.
Laten wij voor onszelf een naam maken. ”

Genesis 11:3-4
Eigen vertaling uit grondtekst

*Kom, laten wij tichels maken en laten wij ze bakken in vuur.
Kom, laten wij ons bouwen een stad en een toren met zijn top in de hemel.
Laten wij voor ons een naam maken.*

Wij, wij, wij en nog een wij. Het gaat hier over wij en over ons. Maar het is een eendrachtigheid waarin er geen verschil meer kan bestaan. Eén in taal en één in woorden, staat er in vers 1. Babel is een stad waar mensen zo ééndrachtig zijn dat ze hetzelfde denken. Een samenleving waar mensen elkaar napraten, waar geen ruimte is voor andersheid en verschil. Alles wordt geschaard onder één noemer, één naam: Babel. Eenheid is mooi en goed. Maar een eenheid waarin iedereen hetzelfde lied zingt en al het andere moet zwijgen: dat krijgt al snel nare trekjes.

Geen beeld/ wit scherm

Het is de taal van de macht. Onze hele samenleving, onze hele wereld is er vol van. Van taal die mensen niet erkent in hun andersheid, in hun unieke cultuur en eigen taal. Taal die het vele wil opheffen voor één stemgeluid. Eén stem, één taal, één volk: we weten uit de geschiedenis heel goed hoe gevaarlijk dat is. Ook vandaag herkennen we die taal van Babel maar al te goed. Heel de wereld houdt haar adem in. Vredesonderhandelingen in Istanbul over een duurzame vrede in Oekraïne. Het geweld dat niet te stoppen lijkt in Gaza, en de wonden die nog generaties zullen tekenen – zowel aan de Palestijnse als Israëliëse kant. En dan al die andere plaatsen, waar mensen lijden door de handen van leiders die enkel de taal van de macht verstaan, al die vergeten oorlogen in Yemen, Nigeria, Sudan. Je vraagt je soms af: zullen wij mensen het ooit

nog leren? Om een nieuwe taal te leren spreken, taal die de ander erkent? Taal die opnieuw verbindt, taal die tot zegen is?

Wie in een koor zingt, weet dat vele stemgroepen samen veel mooier klinken. Maar in Babel willen ze daarvan niet weten, en denken ze de poort naar de hemel gevonden te hebben. Maar voor zulk een streven naar omhoog gaat de Heer een stokje steken. Vanuit de hemel kijkt God neer op hen. 'Zie nu toch', zegt de Enige, 'het is één volk en zij allen hebben één taal'. Dat is het begin van hun streven. Nu zal niets van wat zij willen doen voor hen onuitvoerbaar zijn' (Gen 11:6). Het probleem zit hem in het naam maken voor zichzelf. In Genesis 11 gaat het om die mens die zichzelf verheft tot doel en zin van het bestaan. Het eigen ik en de eigen naam staat voorop. Er is nog slechts interesse voor het eigen streven. Waar mensen de taal van Babel spreken, daar brokkelt elke verbondenheid af en praten mensen volledig langs elkaar heen. Er is geen ruimte meer voor de ander, en al helemaal niet voor de Ander bij uitstek. Voor de Naam aller Namen, de God die ons geschapen heeft en aan elkaar heeft geschonken.

God verwacht de spraak van de mensen. Dat is de Hebreeuwse betekenis van Babel. Babel wordt een brabbelstad. De bouw wordt gestaakt en de spraak van mensen valt opnieuw uiteen in vele talen. Zo heeft God het gewild. Onze God is een God die ruimte geeft aan verschil en verscheidenheid. Zo schiep Hij de wereld: door verschil te maken. Zijn licht is een veelstemmig licht. Een God die oog heeft voor het kleine, het kwetsbare. Een God bij wie elk mens in zijn uniciteit een eigen waarde heeft: geliefd en gewild. In het Babelverhaal schuilt een profetische waarschuwing: om op je hoede te zijn voor de taal van de macht en steeds weer te beseffen dat eenheid enkel kan bestaan in verscheidenheid en steeds weer opengedoken moet worden in veelheid wanneer de ene stem de andere gaat verdringen.

In beeld: Pinkstericoon (2)



Pinksteren is niet de omkering van de verstrooiing van mensen en talen, zoals wel eens gezegd wordt, maar de radicale bevestiging van Gods wijsheid, die we in Genesis 11 tegenkomen. Op het Pinksterfeest zijn de leerlingen bijeen. Er steekt een wind op. Niet een zacht briesje, maar een krachtige wind zoals de afgelopen dagen. Het hele huis raakt vol van die wind, die hen aanvuurt en op luide toon doet spreken in vreemde talen. Dat geluid moet in heel Jeruzalem te horen zijn geweest. Want het duurt niet lang of mensen drommen samen. Een bonte menigte met een enorme verscheidenheid aan achtergronden en culturen.

Vanaf de Babylonische ballingschap raakt het Joodse volk verstrooid over het hele Midden-Oosten. Wij hebben nogal eens een statisch beeld wanneer we spreken over het Jodendom. Uit alle delen van het Midden-Oosten zijn mensen naar Jeruzalem gekomen om samen het Wekenfeest met elkaar te vieren. Het is een enorme diversiteit. Parten en Meden, Elamieten en inwoners uit Mesopotamië, mensen overal vandaan... Het wonder van Pinksteren is dat zij het evangelie horen in hun moedertong, de taal die hen zo vertrouwd in de oren klinkt. De Geest

spreekt geen Kerklatijn: geen taal die alle andere talen overstijgt en opheft. Nee, de heilige Geest spreekt alle talen!

Ze verstaan elkaar omdat ze verhaal van Jezus horen in hun moedertaal: zijn gerechtigheid, zijn opstanding en liefde voor mensen. Jezus die steeds alle grenzen van taal en cultuur overschreed; Jezus die gericht was op Joden en op Samaritanen, die ook Grieken en Romeinen genas. Ze zien in elkaars ogen de ontroering. Ze zien het vuur bij elkaar. Wat daar gebeurt op het Pinksterfeest is eenheid in verscheidenheid.

Zoals de tafel van Licht ook verbeeldt, het kunstwerk dat Hedi Bogaers ontwierp. Net als bij de icoon, bestaat ook dit kunstwerk uit dertien elementen. Niet als een ongeluksgetal. Hedi noemde het *twaalf plus één*. In het midden staat de witte zuil, met daaromheen twaalf andere zuilen in heldere kleuren. De witte zuil staat voor God of voor Christus, de twaalf andere voor de twaalf stammen van Israël of de twaalf discipelen. Dertien + één is hier beeld van ware gemeenschap tussen mensen. De discipelen vinden enkel hun bestemming doordat ze verbonden zijn met de Ene en met Christus, Hij die zo onzichtbaar en toch voelbaar aanwezig is in hun midden. Hij is bron, het Licht, dat hen samenbindt. Waar mensen vergeten dat het om Christus gaat en om zijn woorden van vrede en genade, daar brokkelt de gemeenschap met elkaar af. 'Blijf in mij', had Hij hen gezegd, 'dan blijf ik in jullie' (Joh 15:4).

Op die Pinksterdag werden individuele mensen samen één gemeenschap, één lichaam zou Paulus later schrijven in zijn brieven. Er zijn van die momenten in een mensenleven, waarbij een mens aangeraakt wordt door de kracht van de Geest. Het gebeurde mij jaren geleden in het jaar 2000 tijdens de wereldjongerendagen. Duizenden katholieke jongeren waren naar Rome gekomen om elkaar te ontmoeten. Op de één na laatste dag van die reis, was er een avondwake op een groot terrein net buiten de stad. We bleven daar 's nachts op het open veld, want de volgende dag zou de paus ons bezoeken voor een afsluitende eucharistieviering. Op de grasvelden zaten we bijéén in groepjes: zoveel jongeren uit alle windstreken van de wereld. Er werd gekletst, en er werd gezongen. Dan weer in het Engels, het Pools, het Spaans. Steeds nam een andere groep het over. Totdat het stil werd. Minutenlang zwegen we, totdat iemand het Onze Vader begon te bidden. Al snel begon iedereen mee te doen, iedereen in zijn of haar eigen taal. We begrepen elkaar, want we kenden de woorden in onze eigen taal.

Een heilig moment, Pinkstervuur, verbondenheid die alle culturen overstijgt, één in Christus. Op die ene Pinksterdag veranderde alles voor de leerlingen. Nooit meer zouden ze dezelfde mensen zijn. Het is de Geest van God die hen aanraakt en hen doorademt, die hen in alle talen doet spreken. Wat hen samenbindt is het Woord van God. Ze horen het evangelie, de grote werken van Gods handen, in hun eigen taal. Diezelfde Geest die alles nieuw maakt, is er ook bij vandaag, en vuurt ons aan om samen gemeente van Christus te zijn, waar iedereen zijn eigen plek heeft en dienstbaar mag zijn tot opbouw van de kerk. Zo mogen wij samen op weg gaan:

Als kinderen van God:
gericht op elkaar, geliefd en gewild,
samengebonden door de Geest die in ons roept en steunt,
om vrede te zijn en warmte, een zegen voor elkaar.
Mogen wij in die Geest kerk-zijn:
in bonte verscheidenheid en veelkleurigheid
en toch één door Hem, de Levende:
door Jezus Christus onze Heer.
Amen.